

a Bůh, tak, jako věda a umění, politika atd. V zájmu státu našeho, v zájmu blaha společenského žádejme, aby i ve škole bylo postaráno o výchovu a výuku náboženskou. Lze diskutovat jenom o způsobu a modalitách jejího provedení, ne o Bohu samém. Vodítkem budiž, aby nikdo nebyl ohrožován a poškozován na svém vnitřním přesvědčení.

O zdůvodnění požadavku náboženské výchovy ve škole pro ty, kdož jsou členy církve, někdy jindy. A. Spisar.

František M. Hník

OMEZOVÁNÍ PORODNOSTI.*)

(Z referátu na synodě duchovních ČČS západočeské diecése v Praze 10. dubna 1933.)

A. Omezování početí a pokles porodnosti.

Společenská přípustnost regulace porodnosti je střediskem obsáhlé diskuse, které se účastní národohospodáři, sociologové, sociální politikové, theologové, lékaři, eugenikové, sociální pracovníci. — Přes tuto diskusi je ve věci zmatek. K příslušníkům církve máme závazek, abychom jim přinesli určité směrnice. Je třeba střízlivé, jasné řeči, neboť nechceme podporovat obecnou hyperseksualisaci našeho života.

Problém dostává se na synodu duchovenstva jen proto, že duchovní mají k této věci co říci, jednak sami sobě, jednak též věřícím. Pro každého z nás je to otázka nadmíru vážná, a pro nás všechny otázkou svědomí.

Omezení početí týká se samé struktury rodiny, ale tím i základních předpokladů, na nichž lidská společnost spočívá. Upřílišněné omezování početí vedlo by k důsledkům katastrofálním nejen s hlediska sociologie, nýbrž i pro duchovní rovnováhu jednotlivců.

Vyskytují se hlasy, že vynálezem a zdokonalením chemických a mechanických prostředků antikoncepčních přiblížilo se období pozvolného zániku západoevropské civilizace. Mnohé zjevy nasvědčují skutečně tomu, že technika antikoncepčních prostředků předběhla racionálnost, etičnost jejich použití. Je serie hledisek, z nichž problém regulace početí může být posuzován a hodnocen, z nichž je pro nás nejdůležitější stanovisko křesťanské mravouky, proto tomuto zřeteli byla věnována zvláštní pozornost v referátu.

Omezování početí není odkázáno ovšem jen na použití antikoncepčních prostředků a má také svou podrobně vypracovanou

*) Dodatkem k anketě na stejné thema. Viz N. R., V., č. 1.

ideologii. Stoupenci kontroly porodů odvolávají se na anglického národohospodáře Malthuse, jako svého předchůdce. Podle Malthusovy *Essay on Population* (vyšla 1798) se množí obyvatelstvo řadou geometrickou, zatím co možnost obživy roste jen řadou aritmetickou. Malthusiáni z toho odvodili praktický důsledek, že civilisovaní národové musí snížit populaci, nebo se podrobit staré chudobě a bídě. A skutečně u všech civilisovaných národů spatřujeme odpor k velkým rodinám a za posledních 50 let též pokles porodnosti.

Příčiny velkého poklesu porodnosti můžeme s prof. Edwardem A. Rossem, vynikajícím americkým sociologem, shledávat zvláště v postupující demokratisaci veřejného života, ve snaze širokých vrstev po dosažení vyšší hmotné úrovně životní, ve vítězství emancipačních snah ženského hnutí a konečně ne v malé míře v rozšířené znalosti antikoncepčních prostředků.

Tyto serie příčin souvisejí se životním názorem značné části obyvatelstva v oblasti západoevropské civilisace (včetně USA.) a odpovídají jim následující zásady, zdůrazňující především lidská práva na místě lidských povinností:

1. *Zásada sociální kapilarity.* Demokratické zřízení politické umožňuje ctizádostivým mladým lidem — mužům i ženám — proniknouti do vyšší společenské vrstvy, žijí-li za příznivých rodinných poměrů. Starosti o děti, zvláště, je-li jich větší počet, jsou závažnou překážkou tohoto společenského vzestupu. Proto je jejich počet vědomě omezován.

2. *Zásada o potřebě slušné životní úrovně.* Pokrok technický umožnil širokým vrstvám obyvatelstva, aby si opatřili relativně značnou míru pohodlného bydlení, vkusného odívání a vybraného stravování, jež dříve zůstaly omezeny na kruh daleko užší. Touha po přepychovém nebo pohodlném způsobu života vede též k omezování počtu dětí. Móda, přepychové bydlení, zábavy, společenské rozptýlení, sport, někdy i sebevzdělání — jsou podnětem.

3. *Zásada svobodného mateřství* vychází ze zkušeností, že mateřství obyčejně stojí mnohem více odříkání a oběti než otcovství. Proto mnohé ženy, jež byly zasaženy mentalitou emancipačního hnutí, soudí, že záleží jen na jejich svobodném rozhodnutí, chtějí-li dát život dítěti.

4. *Zásada moudrého rodičovství* počítá se znalostí antikoncepčních prostředků. Rodiče, podle ní se orientující, chtějí přivést na svět jen tolik dětí, kolika z nich mohou dát přiměřeně vzdělání a kolik jich mohou dobře připravit na životní zápas.

B. Způsoby zabránění početí.

a) *Pohlavní zdrželivost:* v manželství, v životě předmanželském (pozdní sňatky) a dobrovolný celibát.

- b) *Různé způsoby nedokonalého coitu: zvláště coitus infertilní.*
- c) *Prodloužení období laktace.*
- d) *Různé druhy lékařských operací.*
- e) *Použití mechanických a chemických prostředků antikoncepčních.*
- f) *Potrat.*

Církev katolická dovoluje kontrolu porodnosti t. zv. cestou přirozenou, omezením manželského styku na období mezi menstruacemi (6—8 dní před menstruací). Tím však učinila již katolická církev průlom do zásady, že jediným účelem manželského styku je plazení dětí. Někteří znamenití gynaekologové soudí, že období dočasné sterility mezi menstruacemi není u všech žen stejné a podle některých klinických záznamů je právě doporučená doba naopak dobou zvýšené schopnosti oplodnění.

Podle názoru Lorda Dauzona („The Ethics of Birth Control“) jest coitus infertilní nedůsledností. V době označené je sexuální touha ženy minimální. Muž nepřirozeně využívá své zesílené pohlavní pudovosti bez ohledu na ženu, protože je tu moment, kdy podle jeho očekávání bude coitus bez následků.

„Katolické učení je, že nic nesmí býti aktivně učiněno, co by zmařilo oplodnění, avšak že je ospravedlnitelné omezení soulože na období nejmenší plodnosti, kdy oplodnění s největší pravděpodobností bude zmařeno a kdy naděje a záměr stran je, aby oplodnění nenastalo. Nebylo řečeno, že litera zabíjí, ale duch oživuje?“ —

Nedovede-li katolická církev řešiti jednu z nejtěžších otázek osobní mravnosti v manželství jinak, než podle litery zákona, musí se o to pokusit církve ostatní, zvláště církve svobodné. Požadavek zdržlivosti je při tom důležitý, ale naprostá zdržlivost po dlouhá léta není v manželství možná. Dříve, než uvedu důvody, jež bývají pro omezování početí uváděny, zmíním se o několika nejvýznamnějších datech, jež nám dají přehled o vlivu kontroly porodnosti na úbytek natality.

C. Přirozená měna obyvatelstva r. 1931.

Na 1.000 obyv.	živě nar.	zemř.	nar. více než zemř.
1931	21.53	14.36	7.17
1930	22.72	14.15	8.57

1931 živě narozených, zemřelých:

Čechy 3.9, Moravsko-slezská země 6.7, Slovensko 11.66, Podkarpatská Rus 20.81.

R. R. Kuczynski: *The Balance of Births and Deaths*, sv. 1., str. 9. (Severozápadní Evropa.)

Na 1.000 obyvatelů se narodilo:

1841—1845	31.9	1896—1900	29.4
1846—1850	30.9	1901—1905	28.4
1851—1855	30.8	1906—1910	26.6
1856—1860	31.7	1911—1914	24.2
1861—1865	32.1	1915—1919	17.0
1866—1870	32.0	1920—1921	23.8
1871—1875	32.7	1922—1923	21.0
1876—1880	32.8*)	1924—1925	19.9
1881—1885	31.4	1926	19.2
1886—1890	30.2	1927	18.2
1891—1895	29.7	1928	18.3

Přirozená měna obyvatelstva v ČCS v r. 1919—1928:

Na 1.000 obyv.	živě nar.	zemř.	nar. více než zemř.
1919	22.39	18.34	4.05
1920	26.75	18.97	7.78
1921	29.31	17.75	11.56
1922	28.17	17.44	10.73
1923	27.26	15.01	12.25
1924	25.84	15.35	10.49
1925	25.12	15.22	9.90
1926	24.60	15.58	9.02
1927	23.32	16.03	7.29
1928	23.28	15.14	8.13
1929	22.39	15.47	6.92

D. Důvody, uváděné pro omezení početi.

Jejich jen relativní platnost.

1. *Důvody hospodářské:* Rodiče nestačili by uživit větší počet dětí. Zvratnost tohoto důvodu. Rodiče z tříd sociálně slabších mají obyčejně dětí více, ač by bylo u nich omezení moudřejší, než u tříd hospodářsky lépe situovaných.

2. *Potřeba slušné životní úrovně rodiny a dobrého vzdělání dětkám.* Relativita měřítek, od kdy mají rodiče prostředky, aby děti dobře do života vybavili.

3. *Hygienické u žen:* Žena trpí častými porody. Relativita příčin. Někdy trpí žena pro časté porody, jindy pro časté potraty.

E. Antikoncepční prostředky a potratářství.

Celá otázka regulace porodnosti byla u nás rozvířena loňského roku návrhem zákona ministerstva spravedlnosti, kterým měl

*) rekordní, odtud klesá.

být novelisován § 144. tr. zákona o přerušení těhotenství. Vedle dosavadní indikace lékařské měla býti přiznána oprávněnost indikaci sociální. Tato indikace sociální zní, že ženě, která měla aspoň tři děti, mělo býti dovoleno, žila-li za stísněných hospodářských poměrů, beztrestně přerušiti těhotenství, za předpokladu, že se tak stane v léčebném ústavě a že nebude k tomuto činu donucena.

O beztrestnosti vyhnání plodu bylo na anketě živě diskutováno. O věci vyslovili se lékaři (naprosto nekompromisně proti), právníci, eugenikové, pracovnice v žen. hnutí; záležitost byla též předmětem diskuse politické, při čemž k osnově zaujímali kladné stanovisko sociální demokraté, zatím co proti sociální indikaci vyslovili se naprosto nekompromisně politické strany katolické. Námitky proti indikaci shrnul ve zvláštní brožurě univ. profesor dr. Rádl, který poukázal na protisociálnost t. zv. sociální indikace. V diskusi o této věci, k níž přispěla i ČČS, bylo opakováno stanovisko, že za nynější děsivý stav a rozšířenost potratářství jakožto sociální nemoci jsou odpovědny též církve, které nechťejí vidět podstatný rozdíl mezi potratářstvím a preventivními prostředky proti početí, čímž celkový zmatek v manželské morálce jen zvyšují. — Nynější situace je taková, že nehrozí nebezpečí uzákonění sociální indikace. Avšak naléhavá vážnost situace, která se zračí už v té skutečnosti, že v ministerstvu spravedlnosti podobná osnova mohla být vypracována, ukazuje na odpovědnost církví, jež s hlediska křesťanské morálky mají otázku regulace porodnosti osvětliti.

V závěru rád bych se ještě krátce zmínil o tom, jak by duchovní naší církve mohli být nápomocni při šíření mravně zdravého veřejného mínění o úkolech manželského soužití. Veřejné mínění může mít veliký vliv na společenskou kontrolu plodnosti. Též manželský život záleží mnoho na ideálu, který je společností uznáván.

Dnešní nelibost k dětem je u mnohých mladých manželů zapříčiněna nevážností veřejného mínění k posvátnému úkolu rodičovství. Žena, nedbající valně o svou čest, je často střediskem obdivu daleko spíše, než starostlivá a obětavá matka. Rodiče četnější rodiny bývají terčem útrpné a někdy i uštěpačné pozornosti. Mladým lidem je přímo rafinovaně znemožňováno, aby měli děti (odpor domácích pánů k rodinám s mnoha dětmi, nebo s dětmi vůbec, stát sám pomáhá rodičům do dvou dětí, místo od dvou).

A zde přicházíme k důležitému úkolu, kde duchovní může účinně zasáhnouti celou váhou své osobnosti a přesvědčivostí svého slova. Rodičovství je úkol odpovědný, vyžadující trpělivé pečlivosti a častého sebezapření. Rodiče touží po uznání své oběti, aby společnost jejich počínání schvalovala a ne aby byli za slušný život předmětem úsměšku.

Duchovní měl by přispěti k vysokému hodnocení mateřství a k vybudování křesťanských rodin, jež by byly školou charakteru rodičům i dětem, v nichž by rodiče pokládali děti za požehnání od Boha a v nichž by děti měly v rodičích ztělesněný příklad pravdivého a čestného života. Pomůže-li ČCS tímto směrem utvářeti veřejné mínění, začne se u nás víc přemýšlet o tom, jak umožní reformou nynějšího společenského řádu, aby manželé bez tíživých existenčních starostí o osud svých dětí mohli založit větší rodinu — spíše, než aby se se strachem odvraceli od možnosti, že třeba po několika letech manželství budou mít teprve první dítě. A tím bude učiněn první důležitý krok k nápravě.*)

Dr. F. M. Hník.

Miroslav Novák

KOHELET — KAZATEL.

Vanitas vanitatum...

„Marnost nad marnost... a všecko jest marnost.“ Nezdá se, jako by toto zvolání vyšlo z úst některého našeho současníka, těžce nesoucího kříž svého života? Neslyšíme dost často obvinění, že není Boha, že špatní mají se lépe než dobří, že na místě práva jest bezprávi a na místě spravedlnosti křivda?

Proto vybral jsem tuto malou knížku starozákonní, jež jest tak blízká době a myšlení našemu, jako jest vzdálena myšlení v ostatních knihách starozákonních, a o jejíž přijetí do kánonu vedly se spory hned na počátku jeho tvoření.¹⁾

Nevíme ani, co znamená správně název knihy: Kohelet. Nynější pojmenování „Kazatel“ pochází teprve z doby Lutherovy, jež prvý přeložil řecké slovo Ekklesiastes německým Prediger. Jisté jest, že Kohelet je ženské participium od kahal (shromažďovati se), tedy vlastně „členka shromáždění“, ovšem podle toho, jak se slova v textu užívá, nezbývá nám, než ponechat mužský rod „Kazatel“. Koho si máme mysliti pod tímto pseudonymem? V nadpise se praví, že Kohelet jest synem Davidovým, králem Jizraele a Jerusalema a tak tradice židovská i křesťanská pomýšlela na Šalomouna, ačkoliv je nemožné myšlenky kazatele Šalomounovi přičítati. K tomu přistupuje také ta okolnost, že kazatel mluví o moudrosti a na poli moudrosti právě Šalomoun nejvíce vynikal.

Osoba krále nemusí se vztahovati na určitého historického krále jizraelského nebo judského, nýbrž autor vkládá svá slova

*) Po referátu byla zahájena diskuse a v ní přijaty synodou hlavní these ve smyslu referátu. — Pozn. red.

¹⁾ Náboženská revue, 1932, str. 92.